

*Semanta
1992.g. 24.11*

LATVIJAS REPUBLIKAS IZGLĪTĪBAS MINISTRIJA

Projekts

Pamatizglītības standarts ģeogrāfijā

Rīga 1991

Georg-Eckert-Institut
für internationale
Schulbuchforschung
Braunschweig
- Bibliothek -

2007/1647

Georg-Eckert-Institut BS78

1 140 503 1

LV
2-5
(1.91)

Athbildīgais par izdevumu J.Klavins
Parakstīts iespiešanai 16.12.91.
Formāts 60x84/16. Bez maksas izdevums
Matiens 1000 eks.
Pamitījuma Nr. 78/118A
Izdevējs - Izglītības ministrija,
230098, Rīgā, Valņu ielā 2

Pavairots ar Izglītības attīstības institūta rotaprintu

PRIEKŠVĀRDS

Latvijas Republikas Izglītības likums nosaka, ka Izglītības ministrija apstiprina pamatizglītības standartus. Izglītības standarts ir reglamentējošs dokuments, kas nosaka priekšmeta mācīšanas mērķus un uzdevumus, saturu, sasniedzamo galarezultātu – apgūstamās zināšanas, prasmes un iemaņas, kā arī to pārbaudes formas un tehnoloģiju.

Pēc izglītības standarta ieviešanas (pamatskolā – no 1992./93. mācību gada) skolotājam būs tiesības un arī pienākums organizēt mācību procesu patstāvīgi, t.i., strādāt pēc paša veidotām mācību programmām, pēc saviem ieskatiem izvēloties standartā paredzētā satura apguves secību un tai nepieciešamo laiku. IM piedāvātajām mācību programmām būs rekomendējošs raksturs. Tai pašā laikā skolotājs ir pilnībā atbildīgs par to, lai viņa skolēni iegūtu valsts standartam atbilstošu izglītību. Vizuālajā mākslā un mūzikā, kā arī sākumskolas posmam standartu statuss būs attiecīgo mācību vadlīnijām.

Mācību satura departaments nosūta apspriešanai pamatizglītības standartu projektus. Pamatizglītības standartu projektu ģeogrāfijā izstrādājusi darba grupa IM Mācību satura departamenta speciālista J.Kļaviņa vadībā. Atsauksmes, papildinājumus, labojumus vai alternatīvus variantus lūdzam sūtīt:

226098 Rīga

Vaļņu iela 2

IM Mācību satura departamentam

līdz 1992. gada 29. februārim.

Pirmā daļa

Ģeogrāfijas kursa mērķi

- 1.1. Attīstīt sapratni par dabu un tās likumsakarībām Dzimtenē, reģionā un pasaulē.
- 1.2. Veidot izpratni par dabas likumsakarībām un cilvēku darbības kompleksumu un dialektisko vienību.
- 1.3. Uz dabas skaistuma un tā likumsakarību izpratnes bāzes veidot saprātīgu attieksmi pret dabu kā pret vienotu veselumu un kā ētisku un estētisku vērtību vai kategoriju.
- 1.4. Veidot praktiskās darbības prasmes un iemaņas dabas vidē, strādājot ar karti, grāmatu, mācīt veikt novērojumus dabā un tos analizēt.
- 1.5. Parādīt cilvēces un katra indivīda darbības iespējas dabasvides izziņāšanā un tās likumsakarību izpētē, cilvēces un cilvēka vietas analīzē pasaulē, kosmosā un Dieva priekšā.

Nācību saturs.

Teorētiskais bloks

- 1.1. Zemeslodes parametri un īpatnības.
- 1.2. Zemeslodes attēlošanas veidi globusus, kartēs, plānos.
- 1.3. Vispārējs kosmosa un Saules sistēmas modelis.
- 1.4. Dzīvās un nedzīvās dabas un to sastāvdaļu pamatpazīmes un atšķirības.
- 1.5. Vielu stāvokļi dabā.
- 1.6. Litosfēra, tās uzbūve, sastāvs, veidošanās, attīstība, pārveidošanās un izvietojuma likumsakarības.
- 1.7. Hidrosfēra, tās uzbūve, sastāvs, veidošanās, attīstība, pārveidošanās un izvietojuma likumsakarības.
- 1.8. Atmosfēra, tās uzbūve, sastāvs, veidošanās, attīstība, pārveidošanās un izvietojuma likumsakarības.
- 1.9. Biosfēra, tās uzbūve, sastāvs, veidošanās, attīstība, pārveidošanās un izvietojuma likumsakarības (ieskaitot iedzīvotāju ģeogrāfijas jautājumus).
- 2.0. Ģeogrāfiskais apvalks, tā uzbūve, sastāvs, veidošanās, attīstība, pārveidošanās un izvietojuma likumsakarības.
- 2.1. Dabas kompleksi, to uzbūve, sastāvs, veidošanās, attīstība, pārveidošanās un izvietojuma likumsakarības.
- 2.2. Dabas resursi, to uzbūve, sastāvs, veidošanās, attīstība, pārveidošanās un izvietojuma likumsakarības.
- 2.3. Cilvēka un dabas mijiedarbības pamatprincipi, ieskaitot savas valsts saimniecības ģeogrāfiju.

Praktiskais bloks

- 1.1. Objekta ģeogrāfiskais stāvoklis, tā noteikšana.
- 1.2. Dabas novērojumu veikšana, to apraksts, analīze, izmantošanas iespējas.
- 1.3. Ģeogrāfijas nomenklatūras zināšanas.
- 1.4. Praktiskās ģeogrāfijas iemaņas, prasme orientēties apvidū, uzvedība dabā, izplatītāko iežu, augu, dzīvnieku pazīšana, darbs ar karti, plānu, globusu.

Trešā daļa

Krīteriji

Zināt

- 1.1. dabas vispārīgās likumsakarības jebkurā pasaules daļā;
 - 1.1.1. ģeogrāfisko objektu nomenklatūru un tās noteikšanas papēmienus kartē, plānā, globusā;
- 1.2. litosfēru (iežu apvalku);
noteiktas teritorijas
 - 1.2.1. ģeoloģiskās uzbūves pamatprincipus,
 - 1.2.2. virsas (reljefa) galvenos veidus,
 - 1.2.3. dabas resursu veidus, to izcelšanos, izvietojumu un izmantošanu,
 - 1.2.4. litosfēras galvenās dabas parādības;
- 1.3. hidrosfēru (ūdens apvalku);
noteiktas teritorijas
 - 1.3.1. ūdens apvalka likumsakarības, uzbūvi, sastāvu, kustību, izvietojumu,
 - 1.3.2. ūdens apvalka galvenās īpašības un dabas parādības,
 - 1.3.3. ūdens apvalka dabas resursus;
- 1.4. atmosfēru (gaisa apvalku);
noteiktas teritorijas
 - 1.4.1. gaisa apvalka likumsakarības, uzbūvi, sastāvu, kustību veidus,
 - 1.4.2. klimatu veidojošos faktoros un klimata īpatnības,
 - 1.4.3. klimata joslas raksturojumu,
 - 1.4.4. *galvenās dabas parādības atmosfērā;*
- 1.5. biosfēru (dzīvās dabas apvalku);
noteiktas teritorijas
 - 1.5.1. biosfēras uzbūvi, sastāvu, kustību, izvietojumu,
 - 1.5.2. dabas zonu likumsakarības,
 - 1.5.3. biosfēras resursus;
- 1.6. ģeogrāfisko apvalku (1.2., 1.3., 1.4., 1.5. sintēze)
 - 1.6.1. dabas kompleksus, to uzbūvi, sastāvu, vairošanos, attīstību, pārveidošanos un izvietojumu,
 - 1.6.2. iedzīvotāju dzīves un darbības saistību ar dabas apstākļiem.

2. Praktiskā ģeogrāfija

Prast

- 2.1.1. noteikt objekta ģeogrāfisko stāvokli un to analizēt kartē, plānā, globusā;
- 2.1.2. noteikt objekta nomenklatūru kartē, plānā, globusā;
- 2.1.3. lasīt dažāda tipa kartes un tās analizēt;
- 2.1.4. veidot teritorijas aprakstu pēc dažāda tipa kartogrāfiskā materiāla.

Zināt

3. savas valsts saimnieciskās dzīves likumsakarības;
savas valsts

- 3.1.1. politģeogrāfiskā, ekonomģeogrāfiskā stāvokļa raksturojumu;
- 3.1.2. dabas apstākļus un dabas resursus;
- 3.1.3. iedzīvotāju ģeogrāfiju;
- 3.1.4. saimniecības ģeogrāfiju;
- 3.1.5. ekonomiskos sakarus;
- 3.1.6. iekārtas pamatprincipus.

GEI

Ceturtdāļa

Kritēriju jēdzieni, jēdzienu grupas, jēdzienu sistēmas

- 1.1. Litosfēra, hidrosfēra, atmosfēra, biosfēra, ģeogrāfiskais apvalks, kosmoss, Saule, Saules sistēma, Zeme un Mēness, planētas, daba, kontinenti, okeāni, pasaules daļas.
- 1.1.1. Puslodes, paralēle, ekvators, meridiāns, sākuma jeb 0 meridiāns, poli, Zemes ass, ģeogrāfiskais platums, ģeogrāfiskais garums, ģeogrāfiskās koordinātes, plāns, karte, globuss, mērogs, ģeogrāfiskais stāvoklis.
- 1.2. Litosfēra, dzīvā un nedzīvā daba, ķermeņi, viela, vielu stāvokļi dabā, ieži, iežu veidi, ģeoloģija.
- 1.2.1. Zemeslodes ģeoloģiskā uzbūve, kodols, mantija, Zemes garoza, tās tipi - okeāniskais, kontinentālais; ģeosinklināle, platforma, kalni, līdzenumi, šelfs, kontinenta nogāze, okeāna gultne, dziļvagas, ģeoloģiskā laika skaitīšana, ģeohronoloģija, Zemeslodes izmēri.
- 1.2.2. Reljefs, reljefa formas, zemienes, augstienes, plakankalnes, plato, kalnienes, kalnu grēda, kalnu zeme, kalni, reljefs un ģeoloģiskā attīstība, reljefa pārveidošanās, dēdēšanas veidi, absolūtais un relatīvais augstums, augstuma un dziļuma skalas, hipsometriskā līkne, reljefa profils, horizontāles, izobātes, joslkrāsojums, atsegums, gravas, kāpas, barhāni, iežu saguluma veidi.
- 1.2.3. Dabas resursi, derīgie izrakteņi, ūdens, gaiss, augsne, augu un dzīvnieku valsts, izmantojamība un izsmejamība, atjaunošanās, derīgie izrakteņi kā dabas resursi, derīgo izrakteņu grupas: a) pēc iežu sastāva, b) pēc vielas uzbūves, c) pēc izmantošanas veida; lielākās derīgo izrakteņu atradnes un baseini.
- 1.2.4. Dabas parādība, vulkānisms, vulkānisma joslas, vulkāns, tā sastāvdaļas, izvirdumus, magma, karstie avoti, zemestrīces, seismiskās joslas, epicentrs, seismogrāfs, balles, lēnās zemes garozas svārstības, cunami, noslīdeņi, karsta parādība, nogrūvumi, dēdēšana, tās veidi, nogulumu veidošanās, iežu krokošanās, iežu horizontālā kustība, plātņu teorijas pamati.
- 1.3.1. Hidrosfēra, okeāni, jūras, jūras līči, jūras šaurumi, ūdens daudzums uz Zemes, lielais un mazais ūdens riņķojums dabā, sāļūdens, saldūdens, to proporcijas uz Zemes, sauszemes ūdeņi, ezers, upe, ūdenskrātuve, pazemes ūdeņi, ledāji, gaisa mitrums, purvi, aukstās un siltās straumes, sauszemes hidrosfēra, salas, arhipelāgs, pussalas.
- 1.3.2. Ūdens sastāvs, vielu šķīšana ūdeņī, ūdens sāļums, temperatūra, ūdens virsas un dziļuma temperatūra, ūdens kustību veidi, viļņi, straumes, virsas un dziļuma straumes, paisums un bēgums, cunami, nogulumu veidošanās ūdeņī, cietā notece, erozija, ūdens baseinu gultnes, upes baseins, upes ielejas sastāvdaļas, ūdensšķirtne, ūdensguve, ūdens baseinu režīms, gadalaiku ietekme uz hidrosfēru, vējš un ūdens, vētras, ledussega, aisberģi, ūdenskritums, krāces, pāli, plūdi, delta, sniega līnija, gruntsūdens.
- 1.3.3. Ūdens kā dabas resurss, ūdens kā derīgais izrakteņi (šķidrā rūda), ūdens un derīgie izrakteņi - sāļi, kaļķakmeņi, dolomīti, ģipsakmeņi, celtniecības materiāli.

- sapropelis, dūņas, jūras ģeoloģija, ūdens augi, ūdens dzīvnieki, zivis, bentoss, planktons, dziļūdens iemītņieki, minerālūdens, termālie ūdeņi.
- 1.4.1. Atmosfēra, gaiss, stratosfēra, troposfēra, ozonosfēra (mezosfēra un termosfēra pēc vēlēšanās), atmosfēras temperatūra, spiediens, normāls atmosfēras spiediens, vējš, brīzes, musoni, pasāti, vēja stiprums, balles, gaisa mitrums, tvaiki gaisā, mākoņi, higrometri, nokrišņi, gaisa masas, gaisa sastāvs, gadalaiki, Saules siltuma daudzums, siltuma joslas, laika apstākļu prognoze.
 - 1.4.2. Klimats, Saules augstums virs horizonta, klimata veidošanās, vietas ģeogrāfiskais platums un klimats, azonālie klimata veidošanās faktori, okeāna un jūru tuvums, kalni, valdošie vēji, reljefs, Saules radiācija, radiācijas veidi, klimatu raksturojošie faktori - temperatūra, nokrišņi, spiediens, gaisa masu kustība.
 - 1.4.3. Klimata joslas un apgabali, jūras klimats, mērens klimats, kontinentāls klimats, krasi kontinentāls klimats, kalnu klimats, Saules siltuma joslas un klimata joslas, Zemeslodes griešanās ap savu asi un ap Sauli, polārie loki, saulgrīžu loki, polārā diena, polārā nakts, klimata apgabali.
 - 1.4.4. Nokrišņi, sniegs, lietus, krusa, sarma, salna, atkala, sērсна, vējš, vēja stiprums, balles, nokrišņu daudzums, gaisa masas, frontes, ciklons, anticiklons, virpulviesuļi, tropiskie cikloni, viesuļvētras, negaiss, lietusgāzes, sniegakrites.
 - 1.5.1. Dabas zona un dabas komplekss, dabas zona un apakšzona, pārejas dabas zonas, dabas horizontālais iedalījums (zonalitāte), dabas vertikālā zonalitāte, azonalitāte, augu valsts raksturīgākie tipi, apakštīpi, dzīvnieku valsts raksturīgākie tipi, cilvēks kā dabas sastāvdaļa, augsne, augsnes tipi, sastāvs, struktūra, cilmiezis, podzols, trūdvielas, augsnes raksturīgākie horizonti, augsnes pārveidošanās.
 - 1.5.2. Klimata ietekme uz dabas zonu izvietojumu, reljefa ietekme uz dabas zonu izvietojumu, vertikālā zonalitāte, okeānu un jūru ietekme uz dabas zonu izvietojumu, dabas zonalitāte jūrās un okeānos, azonalitāte.
 - 1.5.3. Biosfēra kā dabas resurss, dabas aprīte, bioloģiskās ķēdes, medības, "Sarkanā grāmata", ekoloģijas pamati, dabas aizsardzība, tās veidi.
- 1.6. Ģeogrāfiskais apvalks, apvalka sastāvdaļas, to savstarpējā mijiedarbība un attīstība.
 - 1.6.1. Dabas komplekss, tā sastāvdaļas, mijiedarbība, attīstība, dabas līdzsvars, galvenie dabas kompleksi - meži, tuksneši, stepes, savannas.
 - 1.6.2. Iedzīvotāju nodarbošanās un dabas zona, zonālā un azonālā darbība, tundras, taigas, jaukto koku mežu zonas, stepes, subtropu, tuksnešu, savannu, pārmaiņus mitro mežu, ekvatoriālo mežu, kalnu, salu iedzīvotāju nodarbošanās.
 - 2.1. Plāns, karte, globuss, aerofotouzņēmums, kosmosa uzņēmums, kartogrāfiskā materiāla apzīmējumi, kartes lēģenda, tās sastāvdaļas, mērogs, mērogu veidi, projekcijas, projekciju veidi, karšu veidi.
 - 2.1.1. Fiziski ģeogrāfiskais stāvoklis, ekonomģeogrāfiskais stāvoklis, politiski ģeogrāfiskais stāvoklis, objektu noteikšana kartē, ģeogrāfisko koordinātu noteikšana.
 - 2.1.2. Kartes nosaukums, plāna nosaukums, kartes un plāna orientēšana, mēroga noteikšana, attāluma mērīšana kartē, plānā, globusā, sagrozījumi kartēs, plānos, globusos, reljefa analīze, krāsu nozīme, līniju nozīme, uzrakstu nozīme, topogrāfiskās zīmes, apzīmējumi.

- 2.1.3. Ģeogrāfiskais stāvoklis, reljefs, ģeoloģiskā uzbūve, derīgie izrakteņi, klimats, iekšējie ūdeņi, augsnes, augu un dzīvnieku valsts, iespējamās dabas parādības, iedzīvotāji, iedzīvotāju nodarbošanās, dabas resursu analīze, saimniecība, ekonomiskie sakari.
3. Industriāla valsts, agrāra valsts, vienotais tautsaimniecības komplekss, tautsaimniecības iekšējās proporcijas, ražošanas līdzekļi, patēriņa priekšmeti, ražojošā sfēra, neražojošā sfēra, apkalpojošā sfēra.
- 3.1.1. Robežas, jūras robeža, sauszemes robeža, kaimiņu valstis, to grupas, iespējamie sadarbības principi.
- 3.1.2. Skatīt 1.1., 1.2., 1.3., 1.4., 1.5., 1.6. un 1.2.3.
- 3.1.3. Iedzīvotāju skaits, blīvums, struktūra, dabiskā un mehāniskā kustība, nacionālais sastāvs, izvietojums, nodarbinātība, apdzīvotās vietas.
- 3.1.4. Rūpniecības nozares, lauksaimniecības nozares, apkalpojošās nozares, nozaru struktūra, galvenie produkcijas veidi, uzņēmumu izvietojums, koncentrācija, specializācija, kooperēšanās, tautsaimniecības kompleksu veidošanās, monopoli.
- 3.1.5. Ārējā un iekšējā tirdzniecība (eksports un imports), tirdzniecības bilance, vairumtirdzniecība, mazumtirdzniecība, brīvā tirgus attiecības un veidi, finanšu attiecības, banku sistēma.
- 3.1.6. Valsts pamati, atribūtika, lēmējvara, izpildvara, politiskās kustības, partijas, valsts starptautiskā situācija.

Piektā daļa

Pārbaudes formas un tehnoloģija

1.1. Komplekss praktiskais darbs - 1 stunda, 3 jautājumi:

vai

- variants - a) viens teorētiskais jautājums,
divi praktiskie jautājumi,
- b) divi teorētiskie jautājumi,
viens praktiskais jautājums.

1.2. Eksāmens - 1 stunda, 3 jautājumi.

- variants - a) viens teorētiskais jautājums,
divi praktiskie jautājumi,
- variants - b) divi teorētiskie jautājumi,
viens praktiskais jautājums.

Pēc mūsu vērtējuma, šāds pārbaudes veids ļaus novērtēt zināšanas objektīvāk un reizē plašāk.